

že globoke rane, ko bi ga učiteljstvo ne odbijalo tako krepko. Res je, da smo do sedaj bili zavarovani pred duhovskim nadzorstvom in pred Liechtenstein-Karlonovim šolskim zakonom, ali naredbenim potom se izliva klerikalni duh polnim tokom čez naše glave. Ne dajmo se torej premotiti: vladajoči krogi poslušajo klerikalizem in vse naredbe, katere bi našo svobodo že davno pokopale, če bi bili figamožje in nezavedni kukci, imajo svoj vir v našem podedovanem sovražniku. Res sreča smo učitelji za avstrijske narode, da se toliko zavedamo v svojem važnem poklicu, da imamo še proste misli pri svojem delovanju v šoli. Učiteljev duh je duh šole in duha pa ne vežejo zakoni in službeni reglement. No, ne bodimo pa preoptimistični, bodimo pozorni ter čujmo in čujmo, kajti tisti čas, ko so ljudje spali, prišel je sovražnik in je zasejal ljulko med pšenico.

Dvakrat pa veljaj ta opomin dandanes vsem našim tovarišem: imejte odprte oči ter glejte, kaj se godi pred vami! Klerikalizem se nam kaže navidezno tudi prijazen in naklonjen, pošilja nam iz svoje stranke krive preroke čestokrat v ovčjih oblačilih, v svojem notranjem so pa grabljivi volkovi. Ne samo, da varujemo sami sebe pred temi poslanci našega podedovanega sovražnika, tudi naš narod moramo svarit pred njim! Versko šolo zahtevajo ti ljudje samo navidezno, v istini pa hočejo imeti klerikalno šolo. Nekateri njihovi voditelji in pristaši trdijo sicer, da to ni res, a katoliški shod v Solnogradu nam je pa jasno pokazal njih program.

Iz vsega tega sledi, da učitelji s klerikalci ne moremo sklepati miru. Boj so nam napovedali sami in za nas, ki se ne maramo klanjati liki pohlevne ovčice ter nečemo biti ničle na svetu, je ta boj življenjsko vprašanje, katero moramo rešiti tako, da ugonobimo klerikalce. Ž njimi mir sklepati, bi se reklo, odrekati se svoji časti, ugledu in veljavi. Kakor osat ne rodi smokev, trnje ne grozdja, tako tudi klerikalci ne morejo gojiti ljubezni za izomiko mladine in naroda; oni so rastlina, katero je treba posekati ter vreči v ogenj, da postane mrtev pepel. —

Stalni okrajni šolski nadzorniki.

Ni več dolgo do tega, da se bo izvršila v našem ljudskem šolstvu izprememba, ki utegne na naše narodno šolstvo, osobito pa na razmerje med učiteljstvom in nadzorništvom, tako korenito uplivati, da bi se še sanjalo ne vsakemu, ki ne pozna vseh skrivnih kotichev v tem delu naše ustave in ki more le skozi motna okenca opazovati ukvarjanje duševnih žrecev in njih višjih tvoriteljev ob ognjišči prosvote. Poskus v Gališki se je baje obnesel in visoko mi-

nisterstvo je spoznalo za dobro, da se po vseh kronovinah nadomestijo, dosedanji začasni šolski nadzorniki s stalnimi.

Mnogo dobrega bode prinesla ta izprememba, in marsikateremu učitelju, ki je moral doslej, ko kameleon svojo barvo, izpreminjati svoje delovanje, da ustreže vedno menjajočim se nazorom svojih nadzornikov, odleglo bo na stare dni. Zares, bilo je gotovo težavno obratovati vso pozornost sedaj na pouk v slovnici, sedaj v računstvu, sedaj v nemščini, liki mislim, ki so se križale v glavah nadzorujočih oseb, ne glede na to, da ima vsak posameznik tudi svoje nazore in izkušnje. V bodočnosti se bo obrnilo v tem na boljše.

Dozdaj so se izbirali za nadzornike večkrat možje iz kroga ljudskih učiteljev, kar je tudi popolnoma prav, ker le učitelj more pogledati učitelju na dno duše, le tisti, ki je sam poučeval, zamore tudi pouk presojati; toda pri izbiranju so gledale oblasti v prvi vrsti, da dotičnik ni čutil in simpatizoval z narodom, kojega bi naj pomagal povzdigniti na višjo stopinjo omike. Saj zavednega narodnega učitelja ne potrdijo niti za zastopnika v okrajni šolski svet, kaj li še za kaj višjega! Med učiteljstvom pa ne nahaja se dosti svetlih zvezd, ki bi naj s svojo duševno vzvišenostjo razsvetljevali um in ogrevali srce svojim tovarišem v njih težavnem poklicu. Ni čuda tedaj, da so večkrat bili nadzornikom imenovani možje srednje vrste, kojih duševni nivô ni segal ravno visoko in ki bi se mogli še marsikaj koristnega in prepotrebne naučiti od učitelja novince, pehajočega in hrepenečega po vsestranski izobrazbi, možje, ki so bili najbolj srečni, ako je njih ljubljena nemščina procvitala in šla v klasje, možje, ki niso bili senca drugih učiteljev — pedagogov — narodnjakov, a katerim so bili vsekakor odločeni za duševne varuhe, — z jedno besedo: izbirali so se možje, ki so ugajali c. kr. okr. glavarjem. Takim nadzornikom bo odklenkalo z novo prenarobdo za vedno in dvomimo, da bi se le jednemu učitelju, ki mu je vzgoja in omika naroda zares na srcu, porosilo za njimi oko. Izpraznjena mesta v krogu narodne prosvete bodo zasedli gotovo možje večje duševne izobrazbe, praktični in izkušeni učitelji ljudskih in meščanskih šol, saj inace bi jih naša štedljiva uprava gotovo ne uvrstila med uradnike VIII. činovnega razreda, a poiskala jih bo gotovo tudi nekaj med profesorji na srednjih šolah, osobito učiteljišjih in vadnicah, ki se bodo pa morali odsihdob posvetiti popolnoma svojemu poklicu, ne pa ga izvrševati ko doslej, hoté ali nehoté, kot kako postransko reč.

Če se bode vlada ozirala na ljudske in meščanske učitelje, bi se tudi med učiteljstvom začelo intenzivnejše duševno kretanje in nadepolni duhovi bi se po sposobnostnem izpitu ne zakrknili — seve častnih izjem je že tudi sedaj — in ne dali slovesa nadaljnemu izobraževanju.

Z novim šolskim nadzorništvom se bomo približali tudi za jeden korak popolnemu poddržavljenju vsega šolstva, kar bi bilo prekoristno za njegov razvoj. Podržavljenja pa si ne mislimo, kot kako skrajno centralizujočo naredbo, ki bi se ne ozirala na različne krajevne potrebe, ampak tako, da bi deželni šolski sveti — ki so itak predaled, da bi spoznali krajevne in osebne razmere, a dosti blizu, da so vrata protekcije na stežaj odprta — izgubili svoje velike pravice, a okrajni šolski sveti naj bi pridobili na svoji veljavi.

V marsikaterem oziru bodo se torej naše šolske razmereboljšale pod stalnim nadzorništvom, toda le, ako bode vlada nastavljala na ta velevažna mesta za svoj poklic in za duševen razvoj narodov plamteče može, ki bodo smatrali nemščino le kot malenkosten del učnega smotra, ki imej svoje težišče v temeljiti izobrazbi na podlagi materinščine, ne pa može, ki bi se pod krinko napredka utihotapili v to osebno stražo duševne prosvete, a koji bi cenili napredek le po večjem ali manjšem znanji nemščine. Mi ne storimo le svoje časnikarske dolžnosti, ako pravočasno opozarjamo vse vplivne rodoljube, osobito naše državne poslance, naj pazijo, kako se bodo izvršila imenovanja stalnih nadzornikov po naših slovenskih pokrajinah, ampak nam narekuje že čut golega človekoljubja, da opomnimo širše kroge na ta znamenit korak, ki ga namerava vlada, kajti smili se nam učiteljstvo, ki itak nima ničesar dobrega, da bi moralo po 20, 30 let zdihovati pod kakim svojevoljnim nadzornikom, kojega dejanje in nazori bi bili v obraz iz dnu srca izvirajočim prepričanjem, smili se nam generacija, ki bi morala zaradi jednega njej nenaklonjenega moža trpeti v tretje koleno, in odločno povdarjamo: boljše, da sede po vseh sodnijah in davkarijah po Slovenskem nam neprijazni ljudje, kakor pa da zasedejo trije, štirje nadzorniki mesta, raz katerih lahko bičajo naših sinov sinove.

„D.“

Ustavoznanstvo.

(Spisal Fr. Orožen.)

H.

O zgodovini avstrijsko-ogerske pogodbe.

drugi priliki že smo omenili, da je pridobil Ferdinand I. l. 1526. med drugimi deželami tudi Ogersko. V bitki pri Mohaču je bila popolnoma poražena ogerska vojska in je padel zadnji ogerski kralj Ludovik II. ter zapustil svoje dežele Ferdinandu I. S tem je bila uničena ogerska država, ki je izgubila samostalnost. Sicer je izvolila neka stranka kot protikralja Ivana Zápoljo in se opirala na zakon